

Turizm Akademik Dergisi

Tourism Academic Journal

www.turizmakademik.com

Boş Zamanların Değerlendirilmesinde Etkili Olan Faktörlerin Boş Zaman Tatminine Etkisi

Özgür YAYLA^{a*}, Hakan ÇETİNER^b

^a Akdeniz Üniversitesi, Manavgat Turizm Fakültesi, Rekreasyon Yönetimi Bölümü, ANTALYA

^b Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Rekreasyon Yönetimi Bölümü, ANKARA

Öz

Bu araştırma, boş zaman değerlendirme aktivitelerine katılımı etkileyen faktörlerin belirlenmesi ve bu faktörlerin boş zaman tatmini üzerindeki etkisinin tespiti amacıyla üniversite öğrencileri üzerinde anket tekniğinden faydalanılarak hazırlanmıştır. Elde edilen veriler neticesinde fizyolojik, alanların durumu, ekonomik, organizasyonel ve ruhsal faktörler olmak üzere boş zamanların değerlendirilmesinde etkili olan beş boyutlu bir yapı elde edilmiştir. Fizyolojik ve organizasyonel faktörler, boş zamanın psikolojik, sosyal ve fiziksel tatmin boyutlarının tümünde etkili olurken, ruhsal faktörlerin, boş zaman tatmini üzerinde bir etkisinin olmadığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Boş zaman, boş zaman tatmini, rekreasyon, üniversite öğrencileri.

Abstract

This research has been prepared by using the survey technique on university students in order to determine the factors that are effective in the evaluation of leisure activities and to determine the effect of these factors on the leisure satisfaction. As a result of the data obtained, a five-dimensional structure which is effective in the evaluation of leisure including physiological, status of areas, economic, organizational and psychological factors has been obtained. While physiological and organizational factors were effective in all psychological, social and physical satisfaction dimensions of leisure, it was determined that psychological factors had no effect on leisure satisfaction.

Keywords: Leisure, leisure satisfaction, recreation, university students.

JEL CODE: L83, M10, I12

Makalenin Geçmişi:

Gönderim Tarihi : 14.02.2019

Düzeltilme : 16.04.2019

Kabul : 30.05.2019

Makale Türü : Araştırma Makalesi

Yayla, Ö. & Çetiner H. (2019). Boş Zamanların Değerlendirilmesinde Etkili Olan Faktörlerin Boş Zaman Tatminine Etkisi, Turizm Akademik Dergisi, 6 (1), 219-228.

* Sorumlu yazar e-posta: ozgurayla@akdeniz.edu.tr

GİRİŞ

İnsanlık tarihinin başlangıcından, günümüze kadar geçen sürede kişiler hayatlarını devam ettirebilmek ve zorunlu ihtiyaçlarını karşılayabilmek için çalışmışlardır. Süreklilik arz eden monoton ve sıkıcı çalışma ile diğer faaliyetler, yaşamımızdaki en önemli parçalardan biri olan yenilenme için, boş zaman aktivitelerini ortaya çıkarmıştır (Yıldız, Sahan, Tekin, Devocioğlu & Yazar, 2012:320). İnsanların çalışma saatlerinden arta kalan zamanlarını değerlendirme çabaları; gelişen teknolojiyle birlikte kısalan çalışma saatleri, internet kullanımının iletişim ve haberleşmeyi kolaylaştırması, milli gelirdeki artış gibi sebeplerle gelişmektedir (Can, 2015:2). Son zamanlarda boş zaman değerlendirme etkinlikleri insanlar için bir yaşam şekline dönüşmüştür. Üniversite öğrenim dönemi içinde geçen süre, uzun yıllar sürecek davranış şekillerinin meydana geldiği çok önemli süreçlerdendir (Ardahan & Lapa, 2010:131). Üniversite öğrencileri gelecekteki meslekleri için gerekli teorik eğitimi alırken aynı zamanda öğrenim gördükleri süre içerisinde monotonluktan, ders ve sınavların stresinden bir nebze uzaklaşabilmek için boş zamanlarını uygun aktivitelerle değerlendirmek çabasındadırlar. Boş zamanlarında tatmin oldukları, yapmaktan hoşlandıkları aktivitelere yönelen öğrencilerin motivasyonları artmakta ve bu da onların daha mutlu bireyler olmalarını sağlayabilmektedir. Bununla birlikte kendilerine yeterince vakit ayıramayan ve herhangi bir sosyal etkinliğe katılmayan öğrencilerin motivasyonunun düşük ve daha stresli olduğu düşünülebilir. Stres, gençleri kötü alışkanlıklara itebilir. Ancak gençlik dönemindeki bu öğrenciler içlerindeki fazla enerjiyi olumlu faaliyetlerde, topluma yararlı etkinliklerde kullandıklarında hem kendilerine hem topluma fayda sağlayabilme aynı zamanda kötü alışkanlıklardan da uzaklaşma şansına sahip olabilirler.

LİTERATÜR TARAMASI

Boş zamanla ilgili çeşitli tanımlamalar yapılmıştır. Boş zaman, insanların çalışma saatlerinin dışında kalan, bununla birlikte para kazanma amacı taşımayan zamanı kapsar (Argan, 2007:15). Karaküçük (2014:29), bireylerin çalışma süreleri fazla olduğunda dinlenme ve eğlenme için daha az zamana sahip olduğunu ifade etmiştir. Öyleyse, eğlence ve dinlenme olgularının çalışma dışı zamanlarda mümkün olabileceği söylenebilir. Parker boş zamanı, kişilerin hem kendileri için hem de başkaları için tüm zorunluluklardan kurtulduğu veya iletişimde olduğu alanlardan sıyrıldığı ve kendi isteğiyle seçeceği aktivitelerle ilgileneceği zaman olarak ifade etmekte aynı zamanda boş zaman kavramı için kişilerin isteği ve serbestisi vurgusunu yapmaktadır (Parker 1971; Aktaran: Güçlü 2013:161). Boş zaman beraberinde çeşitli etkinliklere yönelme güdüsünü ge-

liştirmiştir bu da rekreasyon kavramını ortaya çıkarır. Rekreasyon TDK sözlüğünde “insanların boş zamanlarında, eğlence ve spor amacı ile gönüllü olarak katıldıkları etkinlikler” olarak tanımlanmıştır (<http://www.tdk.gov.tr/>). Tütüncü (2012:249) ise rekreasyonu, “insanın yaşam kalitesini artırmak için serbest ve boş zamanında doğaya zarar vermeden, kendi istemi ve gönüllü olarak yaptığı faaliyetleri kapsayan multidisipliner bir çalışma alanı” olarak tanımlamıştır. Torkildsen; boş zamanın ve rekreasyonun bazı olanaklar sayesinde kırsal bölgelerde, şehirlerde, evlerin içinde veya evlerin dışında mümkün olabileceğini belirtmiştir (Torkildsen, 2005:4). Rekreasyon faaliyetleri, kişilerin boş zamanlarında yapabilecekleri etkinlikler olarak ifade edilebilir. Rekreasyon etkinliklerinin kişiler üstünde daha faydalı ve cezbedici olabilmesi öncelikle kişilerin kendi istekleriyle bir etkinliği yapmasına bağlıdır, çünkü rekreasyon etkinliklerinin içeriğinde gönüllülük esası ve istek bulunmaktadır (Pepe, 2008:44).

Boş zaman tatmini, kişilerin boş zaman aktivitelerine ve seçimlerine katılmaları sonucunda ortaya çıkan ya da katılım sonucu elde ettiği olumlu kazanç ya da olumlu duyguları ifade eder (Beard & Ragheb, 1980:22). Bu tanıma göre boş zaman tatmini, aktivitelere katılmadan olumlu bir kazanım elde edilirse oluşur. Yoğun çalışma saatleri kişileri bedensel ve ruhsal açıdan yormakta ve insanları iş dışı zamanlarda özellikle ruhsal tatminleri için kendilerine vakit ayırmaya, yapmaktan hoşnut oldukları aktivitelere yönelmektedir. Gelişen teknolojinin de etkisiyle kısalan çalışma saatleri ve kişilerin gelirlerindeki artış gibi sebepler bu faaliyetlerin önemini giderek arttırmaktadır. Öyleyse boş zaman faaliyetleri kişilerde tatmin sağladığı sürece devam edecekleri aktiviteler olarak görülebilir. Boş zaman, olumlu kullanılırsa, kişisel ve toplumsal gelişim, olumsuz kullanılırsa, bunalım, başıbozukluk gibi problemler doğurabilmektedir (Karaküçük, 2014:50). Bu ifadeye göre, boş zaman aktiviteleri olumlu kullanıldığında kişilerin gelişimine katkı sağlar ve bu da insanların katıldıkları faaliyetlerden elde ettikleri tatmin düzeyine pozitif yönde etki eder. Bunun yanında olumsuz kullanılan boş zaman da birey için kötü sonuçlara sebebiyet verebilir. İstenmeyen boş zaman davranışları ve topluma karşı gerçekleştirilen olumsuz davranışlar, boş zamanın olumlu değerlendirilmemesinden kaynaklı ortaya çıkan sorunlardandır.

Boş zaman ve rekreasyon etkinlikleri üzerine bir çok çalışma bulunmaktadır. Balcı & İlhan (2006) Türkiye'deki 7 üniversitede, üniversite öğrencilerinin rekreasyon faaliyetlerine katılmalarının düzeyi üzerine araştırma yapmış ve çalışmalarında öğrencilerin; ilk sırada futbolu, sonrasında ise sırayla fitness etkinliklerine katılmayı, müzik dinlemeyi, tavla oynamayı ve son olarak bilgisayar kullanmayı tercih ettikleri sonucuna ulaşmıştır.

Ardahan & Lapa (2010) yaptıkları çalışmada, üniversite öğrencilerinin boş zaman değerlendirmelerinin tatmin seviyesini öğrencilerin gelir durumuna ve cinsiyete göre incelemişlerdir. Toplam 804 üniversite öğrencisine anket düzenlenmiş ve çalışma sonucuna göre ankete katılanların cinsiyetlerine göre tatmin düzeylerinde anlamlı bir fark olmadığını ancak gelir durumuna göre tatmin düzeylerinin farklılaştığı yani gelirin artışıyla birlikte tatmin düzeyinin de yükseldiği sonucuna ulaşmışlardır.

Kılıç & Şener (2013) Adıyaman Üniversitesinde öğrencilerin rekreatif faaliyetlere katılımlarında sosyolojik etkenler ve yapılarıdaki kısıtlamaların etkileri üzerine araştırma yapmış; farklı fakültelerde öğrenim gören 391 öğrenciye anket düzenlenmiş ve üniversitede okuyan öğrencilerin boş zamanlarını yeteri kadar değerlendiremedikleri ve üniversitenin olanaklarının sosyalleşme açısından genel anlamda yeterli olmadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Paksoy, Çalık, Yaşartürk & Çimen (2016) Abdullah Gül Üniversitesinde okuyan öğrencilerin rekreatif faaliyetlerini engelleyen unsurlar üzerinde bir araştırma yapmış ve öğrenim gören 120 öğrenciye anket uygulamıştır. Çalışmayla birlikte 21 yaş ve üzerindeki öğrencilerle, daha küçük yaşta öğrencilerin boş zaman aktivitelerine katılma oranı arasında anlamlı bir fark olduğunu bulmuşlardır. Ayrıca bu öğrencilerin rekreatif etkinliklere katılımlarında yaş düzeylerinin, öğrenim gördükleri ortamın fiziki yapısının, rekreatif faaliyetleri nasıl değerlendirdiklerinin, bu faaliyetlerin onlar için anlamının ne olduğu gibi etkenlerin etkili olduğunu belirtmişlerdir.

Yağmur & İçiğçeçen (2016) üniversite öğrencilerinin rekreasyon etkinliklerine katılımı ve bu etkinliklerin öğrencilerin sosyalleşme sürecine etkilerini araştırmak üzere Kayseri'de 455 üniversite öğrencisine anket düzenlenmişlerdir. Yapılan çalışmada öğrencilerin sosyalleşme süreçlerinde ailelerinin, kültürlerinin ve okudukları okulun en önemli etkenler olduğu ifade edilmiştir.

Yapılan araştırmalar incelendiğinde genel olarak boş zaman ve rekreasyon etkinliklerine katılımlar ile demografik değişkenler arasındaki farklılıklara odaklanıldığı görülmüştür. Bu çalışmada diğer araştırmalardan farklı olarak öğrencilerin boş zaman değerlendirme aktivitelerine katılımlarında etkili olan faktörler belirlenmiş ve bu faktörlerin boş zaman tatmini üzerinde etkisinin olup olmadığı incelenmiştir.

Araştırmanın Amacı ve Hipotezleri

Bu çalışmanın amacı, Harran Üniversitesi'nde öğrenim gören öğrencilerin boş zaman değerlendirme

aktivitelerine katılımlarını etkileyen faktörlerin belirlenmesi ve bu faktörlerin boş zaman tatminleri üzerine etkisini belirlemektir. Bu amaçtan hareketle ve literatür kapsamında elde edilen bilgiler ışığında aşağıdaki hipotezler geliştirilmiştir.

H1: Boş zaman değerlendirme aktivitelerine katılımı etkileyen faktörler boş zamanın psikolojik tatminini pozitif yönde etkilemektedir.

- H1a: Fizyolojik unsurlar boş zamanın psikolojik tatminini pozitif yönde etkilemektedir.
- H1b: Alanların durumu boş zamanın psikolojik tatminini pozitif yönde etkilemektedir.
- H1c: Ekonomik durum boş zamanın psikolojik tatminini pozitif yönde etkilemektedir.
- H1d: Organizasyonel unsurlar boş zamanın psikolojik tatminini pozitif yönde etkilemektedir.

- H1e: Ruhsal unsurlar boş zamanın psikolojik tatminini pozitif yönde etkilemektedir.

H2: Boş zaman değerlendirme aktivitelerine katılımı etkileyen faktörler boş zamanın sosyal tatminini pozitif yönde etkilemektedir.

- H2a: Fizyolojik unsurlar boş zamanın sosyal tatminini pozitif yönde etkilemektedir.
- H2b: Alanların durumu boş zamanın sosyal tatminini pozitif yönde etkilemektedir.
- H2c: Ekonomik durum boş zamanın sosyal tatminini pozitif yönde etkilemektedir.
- H2d: Organizasyonel unsurlar boş zamanın sosyal tatminini pozitif yönde etkilemektedir.
- H2e: Ruhsal unsurlar boş zamanın sosyal tatminini pozitif yönde etkilemektedir.

H3: Boş zaman değerlendirme aktivitelerine katılımı etkileyen faktörler boş zamanın fiziksel tatminini pozitif yönde etkilemektedir.

- H3a: Fizyolojik unsurlar boş zamanın fiziksel tatminini pozitif yönde etkilemektedir.
- H3b: Alanların durumu boş zamanın fiziksel tatminini pozitif yönde etkilemektedir.
- H3c: Ekonomik durum boş zamanın fiziksel tatminini pozitif yönde etkilemektedir.
- H3d: Organizasyonel unsurlar boş zamanın fiziksel tatminini pozitif yönde etkilemektedir.

- H3e: Ruhsal unsurlar boş zamanın fiziksel tatminini pozitif yönde etkilemektedir.

YÖNTEM

Araştırma, üniversite öğrencilerinin boş zamanlarını değerlendirme aktivitelerine katılımı etkileyen faktörlerin belirlenmesi ve bu faktörlerin boş zaman tatmini üzerine etkisini belirlemeye yönelik tasarlanmıştır. Üniversite öğrencilerinin örneklem olarak seçilmesinin nedeni, yeni nesil insanların boş zamanlarını daha çok pasif olarak geçirmeleri ve herhangi bir aktiviteye katılmamasından dolayı farklı sağlık problemlerini de beraberinde getirdiğine dair literatürde bilgiler yer almaktadır (Yorulmaz & Paçal, 2012). Üniversite öğrencilerinin boş zamanlarını doğru bir şekilde değerlendirmesi ve boş zamanı değerlendirirken etkili olan faktörlerin belirlenmesi ile bu faktörlerin boş zaman tatminine etkisinin belirlenmesi amacıyla Harran Üniversitesi öğrencilerine kolayda örnekleme metodu ile anket uygulanmıştır.

ikinci bölümünde boş zaman değerlendirme aktivitelerine katılımı etkileyen faktörlerin belirlenebilmesi için Tütüncü, Aydın, Küçükusta, Avcı & Taş (2011)'in geliştirdiği ölçekten faydalanılmıştır. Anketin üçüncü bölümünde ise Ağduman'ın (2014) çalışmasındaki boş zaman tatminini ölçmeye yönelik "Serbest Zaman Tatmin Ölçeği" nden yararlanılmıştır.

Veriler toplanmaya başlamadan önce 45 öğrenci üzerinde pilot çalışma yapılmış ve elde edilen veriler neticesinde, ifadelerin anlaşılabilirliği gözden geçirilmiş, açıklayıcı faktör analizi ve Cronbach Alpha değerleri değerlendirilerek anketin son hali verilmiştir. Elde edilen nihai veriler SPSS 20.0 paket programı aracılığı ile değerlendirilmiş ve ölçekler arası ilişkileri tespit etmek amacıyla çoklu regresyon analizi kullanılmıştır.

BULGULAR

Araştırma kapsamında öncelikli olarak araştırmaya katılan öğrencilerin demografik yapısını ortaya koya

Tablo 1. Öğrencilerin Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

	Demografik Değişkenler	n	%
Cinsiyet	Erkek	277	52,8
	Kadın	248	47,2
Yaş	18-20	200	38,1
	21-23	255	48,6
	24 yaş ve üstü	70	13,3
	250 TL ve daha az	85	16,2
Aylık Özel Tüketim Harcama Miktarı	251-500 TL	249	47,4
	501-750 TL	89	17,0
	751-1000 TL	45	8,6
	1001 TL ve üzeri	57	10,9
	Kampüs içi	88	16,8
Boş Zamanlarının Değerlendirildiği Yerler	Kampüs dışı	192	36,6
	Ev	245	46,7
Herhangi Bir Öğrenci Topluluğa Üyeliği	Var	53	10,1
	Yok	472	89,9

Araştırma evrenini oluşturan Harran Üniversitesi'nde 2018 yılı itibari ile 25.000 öğrenci eğitim görmektedir (İnternet 1). Tüm evrene ulaşmanın zaman ve ekonomik olarak zor olmasından dolayı evren üzerinden örneklem alma yoluna gidilmiştir. Bu bağlamda Harran Üniversitesi'nde öğrenim gören 525 öğrenciden 2018 Eylül-Aralık aylarında dört aylık periyotta veriler elde edilmiştir.

Araştırma veri toplama aracı olarak anket tekniği kullanılmıştır. Anket üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde öğrencilerin demografik verilerini belirlemeye yönelik sorular yer almaktadır. Anketin

bilmek için frekans ve yüzde tablosu oluşturulmuştur. Öğrencilere ait demografik özellikler Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin % 52,8'nin erkek ve % 47,2'sinin kadın olduğu görülmektedir. Öğrenciler genel olarak 18-23 yaş grubu aralığında (% 86,7), yalnızca % 13,3'ü 24 yaş ve üzeri gruba dahildir. Aylık özel tüketim miktarlarına ayırdıkları bütçe değerlendirildiğinde ise % 16,2'si 250 TL ve daha az, % 47,4'ü 251-500 TL, % 17'si 501-750 TL, % 8,6'sı 751-1000 TL ve % 10,9'u 1001 TL ve üzeri bir bütçe ayırdıkları söylenebilir. Öğrencilerin % 16,8'i boş

Tablo 2. Boş Zaman Değerlendirme Aktivitelerine Katılımı Etkileyen Faktörlere İlişkin Faktör Analizi

Faktör Değişkenleri	Faktör Yükleri				
	1	2	3	4	5
Faktör 1: Fizyolojik Unsurlar					
Etkinlikler kendimi enerjik hissetmemi sağlar.	,895				
Etkinlikler kendimi sağlıklı hissetmeme yardımcı olur.	,867				
Fiziksel olarak yetkinliğimi artırır.	,810				
Sağlığımın iyi olması etkinliklere katılımımı etkiler.	,751				
Faktör 2: Alanların Durumu					
Boş zamanlarımı değerlendirebileceğim tesisler yeterlidir.		,790			
Rekreasyon alanları temizdir.		,729			
Rekreasyon alanları kalabalık değildir.		,653			
Rekreasyon alanları katılımım için uygundur.		,612			
Faktör 3: Ruhsal Unsurlar					
Bu faaliyetlerle ilgilenmemem, katılımı etkiler.			,850		
Bu faaliyetleri tercih etmemem, katılımımı etkiler.			,816		
İsteksizliğim etkinliklere katılımımı etkiler.			,732		
Faktör 4: Ekonomik Unsurlar					
Rekreasyon faaliyetlerinde kullanılan ekipmanlar pahalıdır.				,834	
Rekreasyon faaliyetleri pahalıdır.				,810	
Bu faaliyetlere katılımımda ekonomik durumum önemlidir.				,688	
Faktör 5: Organizasyonel Unsurlar					
Arkadaşlarıyla olan iletişimim, etkinliklere katılımımda etkilidir.					,824
Planlama yapmaktaki güçlükler, etkinliklere katılımımda etkilidir.					,779
Faaliyetlerin nerede yapılacağına net olmaması, etkinliklere katılımımı etkiler.					,611
Toplam Açıklanan Varyans: 67,143					
Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeterliliği Ölçüsü: ,848					
Bartlett Küresellik Testi: Ki Kare: 3481,434 Serbestlik derecesi: 136 p değeri: 0,000					

zamanlarını kampüs içerisinde değerlendirirken, % 36,6'sı kampüs dışında değerlendirmektedir. Öğrencilerin yarısına yakını ise (% 46,7) boş zamanlarını evde geçirmektedir. Üniversite bünyesinde kurulan çeşitli topluluklar ve kulüplere üyelik durumları incelenmiş ve öğrencilerin % 89,9'unun herhangi bir öğrenci topluluğuna üye olmadığı tespit edilmiştir.

Ölçeklere İlişkin Faktör Analizi

Çalışma amacına bağlı olarak kullanılan ölçeklerin geçerliklerini test etmek ve alt boyutlarını belirlemek amacıyla SPSS 20.0 paket programı kullanılarak Açıklayıcı Faktör Analizi yapılmıştır.

Öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirme aktivitelerine katılımı etkileyen faktörlerin belirlenmesi amacıyla kullanılan ölçek Temel Bileşenler Analizi ve Kaiser Normalizasyonu Varimax dik döndürme yöntemi kullanılarak faktör analizine tabi tutulmuş ve sonuçları Tablo 2'de sunulmuştur. Tablo incelendiğinde fizyolojik unsurlar, alanların durumu, ruhsal, ekonomik ve organizasyonel unsurlar olmak üzere beş alt boyut elde edilmiştir. Faktör yükleri incelendiğinde ise her bir ifadenin faktör yüklerinin ve ölçek geçerliğinin yüksek

olduğu söylenebilir. Zira, Hair, Celsi, Money, Samouel & Page (2011) bir ifadenin faktör altında yer alabilmesi ve analize tabi tutulabilmesi için en az 0.50'lik bir faktör yüküne sahip olması gerektiğini iddia etmişlerdir.

Öğrencilerin boş zaman tatminlerinde etkili olan faktörlerin belirlenmesi amacıyla kullanılan ölçek Temel Bileşenler Analizi ve Kaiser Normalizasyonu Varimax dik döndürme yöntemi uygulanarak faktör analizine tabi tutulmuş ve sonuçları Tablo 3'de sunulmuştur. Tablo incelendiğinde psikolojik tatmin, sosyal tatmin ve fiziksel tatmin olmak üzere üç alt boyut elde edilmiştir. Ayrıca her bir ifadenin faktör yüklerinin de kabul edilebilir düzeyde olduğu söylenebilir.

Ölçeklere ait faktör yapılarına ilişkin faktörler arasında ilişki ve güvenilirlik düzeyleri hesaplanmış ve sonuçlar Tablo 4'de gösterilmiştir. Ek olarak ölçeklerin ortalama ve standart sapma değerleri de tabloda sunulmuştur. Tüm ölçeklerin Cronbach Alpha değerleri 0,70'den büyük olması sebebiyle ölçek güvenilir olduğu söylenebilir (Büyüköztürk, 2006).

Tablo 3. Boş Zaman Tatminine İlişkin Faktör Analizi

Faktör Değişkenleri	Faktör Yükleri		
	1	2	3
Faktör 1: Psikolojik Tatmin			
Boş zaman etkinliklerimi uygulamaktan zevk alıyorum.	,829		
Boş zaman etkinlikleri bende özgüven oluşturur.	,775		
Boş zaman etkinlikleri bana başarı hissi veriyor.	,731		
Boş zamanlarımda yaptığım etkinlikleri özgürce seçerim.	,724		
Boş zaman etkinlikleri bir çok değişik yetenek ve kabiliyetlerimi kullanmama imkan tanıyor.	,680		
Boş zaman etkinlikleri benim için çok ilginçtir.	,669		
Faktör 2: Sosyal Tatmin			
Boş zaman etkinliklerinde çokça boş zaman etkinliklerine katılmaktan hoşlanan insanlarla bir araya gelirim.		,808	
Boş zaman etkinliklerinde eğlenceli insanlarla bir araya gelirim.		,792	
Boş zaman etkinliklerimi birlikte gerçekleştirdiğim insanlara karşı güçlü bağlılık hissi duyarım.		,768	
Boş zaman etkinlikleri sayesinde tanıştığım insanları arkadaş canlısı buluyorum.		,726	
Başka kişilerle gruplar içinde olduğum boş zaman etkinliklerini tercih ediyorum.		,648	
Faktör 3: Fiziksel Tatmin			
Boş zaman etkinlikleri kilomu kontrol etmeme yardımcı olur.			,769
Boş zaman etkinlikleri sağlıklı kalmama yardımcı olur.			,759
Fiziksel sağlığımı koruyan ve artıran boş zaman etkinliklerine katılırım.			,750
Beni fiziksel olarak yenileyen boş zaman etkinliklerine katılırım.			,741
Boş zaman etkinlikleri enerji düzeyimi korumamda bana yardımcı olur.			,661
Boş zaman etkinlikleri beni fiziksel olarak zorluyor.			,526
Toplam Açıklanan Varyans: 61,112			
Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeterliliği Ölçüsü: ,915			
Bartlett Küresellik Testi: Ki Kare:4332,496 Serbestlik derecesi:136 p değeri:0,000			

Tablo incelendiğinde, kurulan regresyon modelinin anlamlı olduğu görülmektedir ($F=35,555$, $P=0,000$). Boş zamanı değerlendirme aktivitelerine katılımı etkileyen faktörlere ait (fizyolojik, alanların durumu, ekonomik durum, organizasyonel, ruhsal faktörler) bağımsız değişkenler, boş zamanın psikolojik tatmini

bağımlı değişkenini % 24,9 oranında açıklamaktadır. Ayrıca, fizyolojik faktörler ($\beta =,368$; $p=0,000$) ve organizasyonel faktörler ($\beta =,132$; $p=0,003$) boş zamanın psikolojik tatmini üzerinde etkili olduğu tespit edilmiştir. Alanların durumu, ekonomik durum ve ruhsal faktörlerin ise boş zamanın psikolojik tatmini üzerinde etkisinin

Tablo 4. Ölçeklere İlişkin Korelasyon ve Güvenilirlik Katsayıları ile Standart Sapma ve Ortalama Değerleri

Faktörler	Korelasyon Katsayıları								Ort.	S.S.	Cronbach's Alpha
	1	2	3	4	5	6	7	8			
1.Fizyolojik									4,44	1,51	0,872
2.Alanlar	,285								4,06	1,35	0,706
3.Ekonomik	,263	,436							4,24	1,45	0,765
4.Organizasyonel	,291	,349	,390						4,64	1,41	0,736
5.Ruhsal	,275	,325	,302	,501					4,47	1,60	0,803
6.Psikolojik Tat.	,474	,234	,148	,285	,237				4,83	1,34	0,867
7.Sosyal Tat.	,359	,248	,268	,345	,226	,446			4,47	1,35	0,856
8.Fiziksel Tat.	,413	,284	,242	,285	,244	,531	,549		4,35	1,30	0,851

Anlamlılık Düzeyi = 0,01

Tablo 5. Boş Zaman Değerlendirme Aktivitelerine Katılımı Etkileyen Faktörlerinin Alt Boyutları İle Boş Zamanın Psikolojik Tatmini Arasındaki Regresyon Analizi

Model	Standardize Edilmemiş β	t	Anl.	Çoklu Doğrusal Bağlantı		Regresyon Modeline Ait Değerler
				Tolerans	VIF	
Fizyolojik Faktörler	,368	10,105	,000	,855	1,169	Adj. R ² =0,249 F=35,555 P=0,000
Alanların Durumu	,079	1,800	,072	,740	1,351	
Ekonomik Durum	-,059	-1,433	,153	,734	1,362	
Organizasyonel Faktörler	,132	2,970	,003	,665	1,504	
Ruhsal Faktörler	,039	1,040	,299	,709	1,410	

olmadığı söylenebilir. Bu durumda H1a ve H1d hipotezleri kabuledilirken H1b, H1c ve H1e hipotezleri reddedilmiştir.

ise kimi araştırmalarda 4 ve altında (Hair, Black, Babin & Anderson, 2010), kimi araştırmalara göre de 2,5 ve altında bir değer (Allison, 1999) olması gerekmektedir.

Tablo 6. Boş Zaman Değerlendirme Aktivitelerine Katılımı Etkileyen Faktörlerinin Alt Boyutları İle Boş Zamanın Sosyal Tatmini Arasındaki Regresyon Analizi

Model	Standardize Edilmemiş β	t	Anl.	Çoklu Doğrusal Bağlantı		Regresyon Modeline Ait Değerler
				Tolerans	VIF	
Fizyolojik Faktörler	,228	6,022	,000	,855	1,169	Adj. R ² =0,197 F=26,621 P=0,000
Alanların Durumu	,061	1,334	,183	,740	1,351	
Ekonomik Durum	,085	1,978	,048	,734	1,362	
Organizasyonel Faktörler	,205	4,432	,000	,665	1,504	
Ruhsal Faktörler	,001	,029	,977	,709	1,410	

Bu sonuçların yorumlanabilmesi için bir regresyon modelinde birden fazla bağımsız değişkenin bulunması halinde, bu değişkenlerin arasında çoklu doğrusal bağlantı probleminin (Multicollinearity) oluşup oluşmadığının incelenmesi gerekir. Bu noktada Tolerans ve VIF değerleri önem arz etmektedir. Çoklu doğrusal probleminin olup olmadığına karar verilen ilk değer Tolerans değeridir. Bu değer 0,10'un üzerinde olması gerekmektedir (Hair, Bush & Ortman, 2003). VIF değerinin

Sonuçlar incelendiğinde tolerans ve VIF değerlerinin uygun olduğu ve çoklu doğrusal bağlantı probleminin olmadığı söylenebilir.

Boş zamanı değerlendirme aktivitelerine katılımı etkileyen faktörlerin alt boyutları ile boş zamanın sosyal tatmini arasındaki ilişkiyi tespit edebilmek amacıyla kurulan regresyon modelinin anlamlı olduğu söylenebilir (F=26,621; p=0,000). Boş zamanı

Tablo 7. Boş Zaman Değerlendirme Aktivitelerine Katılımı Etkileyen Faktörlerinin Alt Boyutları İle Boş Zamanın Fiziksel Tatmini Arasındaki Regresyon Analizi

Model	Standardize Edilmemiş β	t	Anl.	Çoklu Doğrusal Bağlantı		Regresyon Modeline Ait Değerler
				Tolerans	VIF	
Fizyolojik Faktörler	,276	7,661	,000	,855	1,169	Adj. R ² =0,213 F=29,197 P=0,000
Alanların Durumu	,113	2,600	,010	,740	1,351	
Ekonomik Durum	,044	1,081	,280	,734	1,362	
Organizasyonel Faktörler	,099	2,239	,026	,665	1,504	
Ruhsal Faktörler	,040	1,064	,288	,709	1,410	

değerlendirme aktivitelerine katılımı etkileyen faktörlere ait (fizyolojik, alanların durumu, ekonomik durum, organizasyonel, ruhsal faktörler) bağımsız değişkenler, boş zamanın sosyal tatmini bağımlı değişkenini % 19,7 oranında açıklamaktadır. Ayrıca, fizyolojik faktörler ($\beta =,228$; $p=0,000$), ekonomik durum ($\beta =,085$; $p=0,048$) ve organizasyonel faktörler ($\beta =,205$; $p=0,000$) boş zamanın sosyal tatmini üzerinde etkili olduğu tespit edilmiştir. Alanların durumu ve ruhsal faktörlerin ise boş zamanın sosyal tatmini üzerinde etkisinin olmadığı söylenebilir. Bu durumda H2a, H2c ve H2d hipotezleri kabul edilirken H2b ve H2e hipotezleri reddedilmiştir.

Boş zamanı değerlendirme aktivitelerine katılımı etkileyen faktörlerin alt boyutları ile boş zamanın fiziksel tatmini arasındaki ilişkiyi tespit edebilmek amacıyla kurulan regresyon modelinin anlamlı olduğu görülmektedir ($F=29,197$; $p=0,000$). Boş zamanı değerlendirme aktivitelerine katılımı etkileyen faktörlere ait (fizyolojik, alanların durumu, ekonomik durum, organizasyonel, ruhsal faktörler) bağımsız değişkenler, boş zamanın fiziksel tatmini bağımlı değişkenini % 21,3 oranında açıklamaktadır. Ayrıca, fizyolojik faktörler ($\beta =,276$; $p=0,000$), alanların durumu ($\beta =,113$; $p=0,010$) ve organizasyonel faktörler ($\beta =,099$; $p=0,026$) boş zamanın fiziksel tatmini üzerinde etkili olduğu tespit edilmiştir. Ekonomik durum ve ruhsal faktörlerin ise boş zamanın fiziksel tatmini üzerinde etkisinin olmadığı söylenebilir. Bu durumda H3a, H3b ve H3d hipotezleri kabul edilirken H3c ve H3e hipotezleri reddedilmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırma üniversite öğrencilerinin boş zamanlarını değerlendirme aktivitelerine katılımlarını etkileyen faktörlerin belirlenmesi ve söz konusu faktörlerin boş zaman tatminine etkisini incelemek amacıyla birincil ve ikincil veriler kullanılarak hazırlanmıştır. Turizm ve rekreasyon alanyazını incelendiğinde öğrencilerin boş zamanlarının değerlendirmelerini konu alan birçok çalışma olduğu görülmektedir (Acevedo & Stodolska, 2017; Stodolska, Swenson, Nordstrom & Hieser 2008; Padilla, Trevino, Gonzalez & Trevino, 1997; Dugan, 2011). Yapılan araştırmalarda boş zamanları verimli şekilde kullanan öğrencilerin günlük hayatlarında ve akademik yaşamlarında daha başarılı olduğu görülmektedir. Literatürde genel olarak boş zamana katılan bireylerin demografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediği sıklıkla incelendiği söylenebilir (Paksoy, 2016; Kılıç & Şener, 2013). Öte yandan, boş zamanın verimli değerlendirilmesi boş zamandan duyulan tatmine ve genel yaşam kalitesine de olumlu yönde etki etmektedir (Spiers & Walker, 2008; Sato, Jordan & Funk, 2014).

Araştırma sonuçları incelendiğinde fizyolojik özellikler, alanların durumu, ekonomik, organizasyonel

ve ruhsal unsurlar olmak üzere boş zamanları değerlendirme aktivitelerine katılımı etkileyen beş alt boyut elde edilmiştir. Boş zaman tatminine yönelik elde edilen sonuçlarda ise psikolojik tatmin, sosyal tatmin ve fiziksel tatmin olmak üzere üç faktörlü bir yapı tespit edilmiştir. Yapılan çoklu regresyon analizi sonucunda fizyolojik ve organizasyonel faktörlerin boş zamanın psikolojik tatminine etki ettiği görülmüştür. Öyle ki, fizyolojik faktörlerdeki bir birimlik artış boş zamanın psikolojik tatmininde % 36'lık bir artışa sebebiyet vermektedir ($\beta =,368$). Benzer şekilde organizasyonel faktörlerdeki bir birimlik artış boş zamanın psikolojik tatmininde % 13'lük bir artış sağlanmaktadır ($\beta =,132$).

Boş zamanın sosyal tatmini değerlendirildiğinde ise fizyolojik, ekonomik ve organizasyonel faktörlerin söz konusu bağımlı değişkeni pozitif yönde etkilediği tespit edilmiştir. Fizyolojik faktörlerdeki bir birimlik artış boş zamanın sosyal tatmininde % 22'lik bir artışa neden olurken ($\beta =,228$), bu durum organizasyonel faktörde % 20 ($\beta =,205$), ekonomik faktörde ise % 8 civarındadır ($\beta =,085$). Son olarak boş zamanın fiziksel tatmini üzerinde boş zaman değerlendirme aktivitelerine katılımı etkileyen faktörlerinin etkisi incelenmiş ve fizyolojik, alanların durumu ve organizasyonel faktörlerin boş zaman tatminini etkilediği görülmüştür. Fizyolojik faktörlerdeki bir birimlik artış boş zamanın fiziksel tatmininde % 27'lik bir artış sağlarken ($\beta =,276$), alanların durumu faktöründe bu oran % 11 ($\beta =,113$), organizasyonel faktörlerde ise % 9 olarak tespit edilmiştir ($\beta =,099$).

Yapılan araştırma neticesinde fizyolojik ve organizasyonel faktörlerin boş zamanın psikolojik, sosyal ve fiziksel tatminlerin tümünde etkili olduğu görülmüştür. Elde edilen sonuçlar neticesinde boş zamanı değerlendirmedeki ruhsal faktörlerin boş zaman tatmininin herhangi bir boyutunda etkisinin olmadığı söylenebilir.

Bu araştırma Harran Üniversitesinde okuyan öğrenciler ile sınırlandırılmıştır. Gelecek çalışmalarda farklı üniversitelerde okuyan öğrencilerin boş zaman değerlendirme aktivitelerine katılımı etkileyen faktörlerin belirlenmesi ve sonuçların bu araştırma ile kıyaslanması literatürün ulaştığı somut bilgi birikiminin arttırılmasını sağlayacaktır. Ayrıca, gelecek çalışmalarda boş zaman tatmininin yaşam kalitesi üzerindeki etkilerinin belirlenmesi literatürdeki boşluğu doldurması açısından önem arz etmektedir.

KAYNAKLAR

- Acevedo, J., C., & Stodolska, M. (2017): Empowerment, resistance, and leisure among latino student organizations, *Leisure Sciences*, 39, 1-17.
- Ağduman, F. (2014). *Üniversite öğrencilerinin boş zaman motivasyon ve tatminlerinin incelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Erzurum
- Allison, P. D. (1999). *Multiple regression: A primer*. Pine Forge Press.
- Ardahan, F. & Lapa Yerlisu, T. (2010). Üniversite öğrencilerinin serbest zaman tatmin düzeylerinin cinsiyete ve gelire göre incelenmesi, *Spor Bilimleri Dergisi*, 21 (4), 129-136.
- Argan, M. (2007). *Eğlence pazarlaması*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Balcı, V. & İlhan, A. (2006). Türkiye'deki üniversite öğrencilerinin rekreatif etkinliklere katılım düzeylerinin belirlenmesi, *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 4 (1) 11-18.
- Beard, J. G., & Ragheb, M. G. (1980). Measuring leisure satisfaction, *Journal of Leisure Research*, 12 (1), 20-33.
- Büyüköztürk, Ş. (2006). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı- istatistik, araştırma deseni SPSS uygulamaları ve yorum*, 6. Baskı, Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Can, E. (2015). Boş zaman, rekreasyon ve etkinlik turizmi ilişkisi, *İstanbul Sosyal Bilimler Dergisi*, (1-17).
- Dugan, J. P. (2011). Students' involvement in group experiences and connections to leadership development. *New Directions for Institutional Research*, 211, 17-32.
- Güçlü, M. (2013). Gençlik döneminde boş zaman faaliyetlerinin yeri ve önemi, *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 1 (1), 160-169.
- Hair, J. F. Jr., Bush, R. P., & Ortman, D. J. (2003). *Marketing research: within a changing information environment*, The McGraw-Hill/Irwin, Second Edition
- Hair, J. F., Black, WC, Babin, B. J., & Anderson, RE (2010). *Multivariate data analysis*, 7. New Jersey: Pearson Prentice Hall.
- Hair, F. J., Celsi, M. W., Money, A. H., Samouel, P., & Page, M. J. (2011). *Essentials of business research methods* (2nd edition). USA: Routledge.
- Karaküçük, S. (2014). *Rekreasyon boş zamanları değerlendirme*. Ankara: Gazi Kitabevi
- Kılıç, M. & Şener, G. (2013) Üniversite öğrencilerinin rekreasyon etkinliklerine katılımlarındaki sosyolojik etkenler ve yapısal kısıtlamalar, *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 3 (3), 220-227.
- Padilla, R. V., Trevino, J., Gonzalez, K., & Trevino, J. (1997). Developing local models of minority student success in college. *Journal of College Student Development*, 38, 125-135.
- Paksoy, M., Çalık, F., Yaşartürk, F., & Çimen, K. (2016). Abdullah Gül üniversitesi öğrencilerinin rekreasyon etkinliklerine katılımını etkileyen faktörler, *International Journal of Science Culture and Sport*, 4 (Special Issue 1), 39-50.
- Parker, S. (1971). *The future of world and leisure*, London: Mac Gibbmon & Kee.
- Pepe, K. (2008). Mehmet Akif Ersoy üniversitesinde okuyan öğrencilerin serbest zaman değerlendirme anlayış ve alışkanlıkları ile beklentilerinin araştırılması, *Spor Yönetimi ve Bilgi Teknolojileri Dergisi*, 3 (1), 42-51.
- Sato, M., Jordan, J., & Funk, D. (2014). The role of physically active leisure for enhancing quality of life, *Leisure Sciences*, 36 (3), 293-313.
- Spiers, A., & Walker, G. (2008). The effects of ethnicity and leisure satisfaction on happiness, peacefulness and quality of life, *Leisure Sciences*, 31 (1), 84-99.
- Stodolska, M., Swenson, L. M, Nordstrom, A., & Hiester, M. (2008). The role of peer relationships in adjustment to college. *Journal of College Student Development*, 49 (6), 551-567.
- Torkildsen, G. (2005). *Leisure and recreation management*, Routledge Taylor & Francis Group, London and New York.
- Türk Dil Kurumu. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5ac7892a928be6.86367423, Erişim: 20 Mart 2018.
- Tütüncü, Ö., Aydın, İ., Küçükusta, D., Avcı, N., & Taş, İ. (2011). Üniversite öğrencilerinin rekreasyon faaliyetlerine katılımını etkileyen unsurların analizi, *Spor Bilimleri Dergisi Hacettepe Journal of Sport Sciences*, 22 (2), 69-83.
- Tütüncü, Ö. (2012). Rekreasyon ve rekreasyon terapisinin yaşam kalitesindeki rolü, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, Cilt 23, Sayı 2, 248 - 252.
- Yağmur, Y. & İçigeçen Tarcan, E. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Sosyalleşme Süreci ve Rekreasyon Faaliyetlerinin İncelenmesi Üzerine Bir Çalışma, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 27 (2), 227 - 242.
- Yıldız, M., Sahan, H., Tekin, M., Devcioğlu, S., & Yazar, D. N. (2012). Examination of recreation levels of university students with regard to various variables, *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 46, 320 - 325.
- Yorulmaz, H., & Paçal, P. F. (2012). 16-18 yaş grubundaki gençlerin beslenme alışkanlıklarının ve obezite durumlarının incelenmesi, *Journal of Medical Sciences*, 32 (2), 364-370.
- İnternet 1: <https://www.harran.edu.tr/sayfa.aspx?st=haber&sid=354> Erişim tarihi: 24.04.2019.

Extensive Summary

The Effect of Factors Affecting the Evaluation of Leisure on Leisure Satisfaction

Özgür YAYLA*, Hakan ÇETİNER

From the beginning of human history to the present time, people have worked to sustain their lives and to meet their essential needs. Ongoing monotonous and boring work and other activities have revealed leisure activities for renovation, one of the most important parts of our lives (Yıldız, Sahan, Tekin, devecioglu & Yarar, 2012:320). While the university students receive the theoretical training necessary for their future careers, they also try to assess their leisure time with appropriate activities in order to get away from monotony, stress of lessons and exams during their study period. The motivations of the students who are satisfied with their leisure time and who turn to activities they like to do are increasing and this can make them happier individuals. And, the motivation of students who do not have enough time for themselves and do not participate in any social activity can be considered to be less stressful and less stressful. Stress, can push young people into bad habits. However, these young students can benefit both themselves and the community when they use their energy in positive activities and beneficial activities in society and also get away from bad habits.

The aim of this study is to determine the factors affecting the participation of students in leisure assessment activities at Harran University and to determine the effect of these factors on leisure satisfaction.

In order to determine the effect of these factors on the leisure time of university students and to determine the factors that are effective in evaluating leisure time, the students of Harran University were evaluated by using an easy sampling method.

As of 2018, 25.000 students are educated at Harran University, which constitutes the research universe (internet 1). Because it is difficult to reach the entire universe in time and economy, the way to sample the universe has been started. In this context, data from 525 students studying at Harran University were obtained in the four-month period of 2018 September-December.

Research shows that students who use their spare time efficiently are more successful in their daily lives and academic lives. It can be said that in the literature it is frequently observed whether individuals participating in leisure time differ according to demographic variables (Paksoy, 2016; Kılıç & Şener, 2013). On the other hand, the efficient evaluation of leisure time has a positive effect on leisure satisfaction and overall quality of life (Spiers & Walker, 2008; Sato, Jordan & Funk, 2014).

When the results of the study were analyzed, five sub-dimensions were obtained which were influenced by the participation of physiological characteristics, the status of the fields, the economic, organizational and mental elements. In the results of leisure time satisfaction, a three-factor structure was found to be psychological satisfaction, social satisfaction and physical satisfaction. As a result of multiple regression analysis, it was observed that physiological and organizational factors influence the psychological satisfaction of leisure time. Thus, a unit increase in physiological factors leads to a 36% increase in psychological satisfaction of leisure time ($\beta=,368$). Similarly, a unit increase in organizational factors provides a 13% increase in the psychological satisfaction of leisure time ($\beta=, 132$).

When the social satisfaction of leisure was evaluated, it was determined that physiological, economic and organizational factors affected the dependent variable positively. A unit increase in physiological factors leads to a 22% increase in social satisfaction of leisure time ($\beta=,228$), which is around 20% in the organizational factor ($\beta=,205$), and 8% in the economic factor ($\beta=,085$). Finally, the effects of factors affecting leisure time participation on physical satisfaction were investigated and physiological, physical and organizational factors influencing leisure time satisfaction were observed. A unit increase in physiological factors provides a 27% increase in physical satisfaction of leisure time ($\beta=,276$), 11% in the status of areas ($\beta=,113$), and 9% in organizational factors ($\beta=,099$).

As a result of the research, physiological and organizational factors were found to be effective in all psychological, social and physical satisfaction of leisure time. As a result of the results, it can be said that the spiritual factors in the evaluation of leisure time have no effect on any aspect of leisure time.

* Corresponding author at: Akdeniz University, Manavgat Faculty of Tourism,
E-Mail Address: ozgurayla@akdeniz.edu.tr